

Pospíšil, Ivo

Třináct let po : jubilejní česko-slovenská konference v Brně

Opera Slavica. 2007, vol. 17, iss. 1, pp. 47-50

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117220>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Diskuse se nemohla vyhnout ani módnímu feminizmu: konstatovalo se, že existuje rozdíl mezi feministickou literaturou a literaturou psaných ženami; z tohoto hlediska feministické psaní, jak vyplynulo z diskuse, by mělo explicitně představovat ženskou problematiku ryze z ženského pohledu.

Poslední den rokování 26. 5. 2006 se uskutečnilo zasedání Komise pro srovnávací dějiny slovanských literatur, které zahájila její předsedkyně H. Janaszek-Ivaničková (místopředseda H. D. Scholze, sekretář V. Olbrychowa). Ta rekapitulovala vznik Komise a charakterizovala její činnost. Členové Komise v diskusi ocenili společný projekt v podobě čtyřdílné edice *Literatury słowiańskie po roku 1989. Tom I.-IV.* (Warszawa 2005). Debatovalo se o způsobu vydání příspěvků z této konference, která byla společným výstupem členů Komise. Jako vydavatel se vedle domácího Lowicze nabídla univerzita v Sapporo, zvažovala se i finanční participace Ústavu slavistiky FF MU v Brně jako předního středoevropského slavistického pracoviště. Sborník se stejnojmenným konferenčním názvem by měl být určen pro zahraniční odbornou veřejnost, jeho kolektivní prezentace je plánována na XIV. mezinárodní kongres slavistů v makedonské Skopji 2008; odtud i volba anglického znění s ruským resumé.

Reprezentativní konference, na níž se sešli přední evropští slavisté a komparatisté, se pokusila odkrýt spletitý labyrint současné světové komparatistiky, která se začíná proklámat jako univerzální věda, jako pomyslná a alternativní teorie literatury. Volání po novém paradigmatu srovnávacích studií odráží současné sociální a geopolitické změny globálně a nadnárodně propojeného světa. Komparatistika s pevně vymezeným předmětem a metodami překračuje své ustálené hranice, spíše se pohybuje na horizontu rozmanitých kulturních řad a otevřených struktur. Podle některých badatelů (Z. Mitosek) komparatistika znamená poslední pokus zachránit „upadající“ literární vědu, svou přirozenou polykulturností a interkulturností (E. Miner) může poskytovat přirozenou ochranu před zglobalizovaným světem. Tyto trendy, jak ukázala většina příspěvků, zasahují i slovanské země, kde radikální transformace po roce 1989 vyvolaly v komparatistice totální krizi metod, předmětu i definiční stability. Na straně jedné nové paradigma jakoby se utvářelo chaoticky a neregulovaně ze sebe sama, na straně druhé se však uplatňuje vědomí, že všechna paradigma jsou smrtelná a všechny doktríny relativní. Komparatistika může krizi využít ve svůj prospěch, pokud bude transkulturní a transkontinentální, pokud se bude snažit pokorně a citlivě porozumět střetávání, sdílení a dialogu nejrůznějších světů a kultur.

Miloš Zelenka

Třináct let po: jubilejní česko-slovenská konference v Brně

Již 10. česko-slovenská konference, z níž jako obvykle bude připraven další svazek *Brněnských textů k slovakistice*, se 7. prosince 2006 konala v zasedací místnosti Filozofické fakulty Masarykovy univerzity – bylo to v roce 10. výročí založení oboru slovakistika na Masarykově univerzitě. Každá konference byla věnována určitému problémovému okruhu a její název vyjadřoval někdy i kontroverzní ráz tématu (např. *Česko-slovenská vzájemnost a nezájemnost, Brněnská slovakistika a česko-slovenské vztahy, Literatury v kontaktech. Jazyk – literatura – kultura. Česko-slovenské vztahy v slovanských a středo-*

evropských souvislostech. Meziliterárnosti a areál, Česko-slovenské vztahy, Evropa a svět, Aktuální slovakistika, Česká a slovenská slavistika na počátku 21. století – Stav – metodologie – mezinárodní souvislosti).

To, co je pro brněnské pojetí slovakistiky charakteristické, není jen komparatisticko-genologické zaměření, o němž se v Polsku hovoří jako o brněnské genologické škole (E. Kasperski) nebo u nás komplexněji jako o české škole literární komparistiky (S. Wollman), ale také areálový přístup, tedy v daném případě začleňování česko-slovenské vztahovosti do širšího rámce. Moravské a brněnské slovakistické specifikum tak zůstává: na základě genia loci, tedy místních tradic komparistiky, genologie a areálových studií, zkoumat slovenský fenomén v jeho relační fázi.

Jubilejní konference nesla název *Třináct let po (Trináct' rokov po)*. Třináct let po rozpadu československé federace se účastníci – mezi nimi brněnští studenti slovakistiky, kteří se podíleli i na organizačním zajištění konference – v souladu, v diskusi i polemice – zamýšleli nad současnou situací v českém a slovenském prostředí i ve vztahu k dalším jazykově kulturním areálům ve střední Evropě i jinde, v jazyce, literatuře a kultuře, jakož i v dalších blízkých sférách společenského života, s jádrem ve filologii a jejích přesazích. Konferenci uspořádal Ústav slavistiky FF MU spolu s Literárním informačním centrem v Bratislavě, s nímž brněnské slavistické pracoviště spojuje bilaterální smlouva, a v součinnosti s Českou asociací slavistů, Komisí slovanské stylistiky a poetiky při Mezinárodním komitétu slavistů, Slavistickou společností Franka Wollmana a Středoevropským centrem slovanských studií. Konference se konala pod záštitou Jeho Magnificence rektora Masarykovy univerzity **prof. Petra Fialy** (na konferenci ho zastupovala prorektorka **doc. Ivana Černá**, která konferenci oslovila česky i ve své slovenské mateřštině, a děkana Filozofické fakulty MU **prof. Josefa Kroba**, jehož zastupoval proděkan pro vědu **prof. Jan Zouhar**, jenž vzpomínal na okolnosti rozdělení československé federace a hovořil o svém vztahu k Slovensku a slovenské vědě). V průběhu konference přijal několik zahraničních badatelů doprovázených vedoucím Ústavu slavistiky děkan FF MU.

Účastníci představovali v současnosti hvězdnou soustavu slovenské slavistiky, slovakistiky i slovenského kulturního a literárního života. Na úvod vystoupila Jeho Excellence mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Slovenské republiky v České republice, sám slavný spisovatel a častý účastník akcí brněnské slavistiky a slovakistiky **Ladislav Ballek**, konferenci pozdravil a sám referátem přispěl ředitel Slovenského inštitútu v Praze **Igor Otčenáš**, v zastoupení ředitele bratislavského Literárneho informačného centra **Alexandra Halvoníka** promluvil **Anton Baláz**. Krátce promluvil také zástupce brněnských organizátorů, vedoucí Ústavu slavistiky **Ivo Pospíšil**, který konferenci pozdravil také jako člen prezidia Mezinárodního komitétu slavistů a předseda České asociace slavistů.

Referáty se nesly ve znamení komplexnějšího kulturně politického přístupu; vycházely sice ze studia jazyka a literatury, ale zdůrazňovaly jejich přesahy a další vztahové konsekvence. Referát již zmíněného **Igora Otčenáše** se týkal slovenské kulturně politické diplomacie u nás; prešovská slovakistka a slavistka **Viera Žemberová** nabídla analýzu literární vědy od roku 1993, emeritní profesorka pařížské Sorbonny, polonistka a slavistka českého původu **Hana Voisine-Jechová** vytyčila typologii českého a slovenského romantismu, čelný slovenský literární teoretik a znalec postmoderny **Tibor Žilka** promluvil o české a slovenské symbolice, italista a komparatista, pokračovatel linie badatelského týmu slavného Dionýze Đurišina **Pavol Koprda** předložil evoluční koncepci literatury, představitel Katolické univerzity v Budapešti (Piliscsabě) **István Käfer** ukázal křesťanství

a katolicismus jako historické i současné pojítko Slováků a Maďarů a vrátil se i k sjednocujícímu pojmu Uherska a tři středověkých středoevropských království, proslulý slovenský lingvista **Juraj Dolník**, který v Brně zahajoval výuku jazykovědné slovakistiky v roce 1997, se zabýval česko-slovenskými stereotypy, bratislavská lingvistka **Ol'ga Orgoňová** mluvila o českých a slovenských jazykových inovacích od 90. let 20. století, nitranský jazykovědec **Juraj Vaňko** nabídl analýzu místa slovenštiny mezi velkými a „velkými“ slovenskými jazyky, českobudějovický badatel **Zbyněk Holub** našel pozoruhodné slovanské i slovenské spojitosti pojmenování milostných vztahů na jihu Čech, ředitel Slavistického ústavu SAV **Peter Žeňuch** ukázal na souvislosti česko-slovensko-podkarpatoruské, pohled na kognitivní metodu nabídla **Eva Čulenová** z Banské Bystrice, profesorka Masarykovy univerzity, předsedkyně slovenského Penklubu, pracovnice SAV **Mária Bátorová** nabídla téma *Skrývanie kultúry a krajiny (Akceptácia heterogenity kultúr ako zachovanie identít)*, profesor, makedonský akademik a čestný profesor Univerzity ve Skopji **Ivan Dorovský** přihlásil téma *Plebejství a barbarizace v evropském literárním procesu X let po*, brněnský polonista **Ludvík Štěpán** nabídl *Obrisy česko-slovensko-polské literárněvědné spolupráce*, bratislavský literární vědec **Ladislav Čúzy** analyzoval literárněkritické počátky činnosti J. M. Hurbana, slovenské mediévistky **Marta Kerul'ová** měla referát na téma *Národnostné tendencie v staršej slovenskej literatúre*, **Zuzana Kákošová** o aktuální reflexi česko-slovenského literárního kontextu 16.-18. století a **Silvia Lauková** nabídla téma *Konfrontácie výskumu slovenskej a českej literatúry starších období*. S krátkým sdělením vystoupila také studentka brněnské slovakistiky **Katarína Zámečníková** (o próze Rudolfa Slobody).

V polemickém duchu se nesl příspěvek profesorky Univerzity Komenského, rusistky a translatožky **Márie Kusé** *Naozaj 13 rokov po?*, stejně jako koncepční úvahy **Iva Pošpířila** o česko-slovensko-maďarsko-polském čtyřúhelníku a **Milose Zelenky** k české a slovenské komparatistice 20. století. Pozoruhodné byly historiografické příspěvky z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích: **Bohumil Jiroušek** promluvil na téma „*Česko-slovenská*“ *historiografie v letech 1918-1992: mýtus nebo realita?* a **Dagmar Blümlová** a **Josef Blüml** o českých dějinách na stránkách slovenského Historického časopisu (1993-2006). Maďarský bohemista a překladatel moderní české prózy **Márton Béke** z Katolické univerzity v Budapešti (Piliscsaba) komentoval maďarský překlad studií Jana Mukařovského, opavský bohemista **Libor Pavera** připomněl vývoj tzv. Nitranské školy v posledních třinácti letech, **Anna Zelenková** z pražského Slovanského ústavu AV ČR interpretovala svůj objev neznámého rukopisu Štefana Krčméryho *Vajanský*, docent bratislavské UK **Miloslav Vojtech** ukázal na význam a funkci bernolákovské a česky psané obrozené poezie, **Květuše Lepilová** upozornila na málo známé česko-slovenské hudební kontakty, nitranský literární teoretik **Kristián Benyovszky** prezentoval vztah textu a metatextu v pracích zakladatele Nitranské školy Františka Míka, **Ivan Šuša** z banskobystrické Univerzity Mateja Bela referoval o charakteru současné slovenské poezie 90. let 20. století, český slovakista a absolvent doktorského studia na Ústavu slavistiky FF MU **Milan Pokorný** kriticky posoudil, zda česká a slovenská literatura tvoří meziliterární společenství nebo vzájemnost, plzeňský slavista a germanista, také absolvent doktorských programů Ústavu slavistiky **Petr Kučera** nabídl srovnávací příspěvek *České a slovenské překlady pozdního díla R. M. Rilka*, polský bohemista **Adam Kola** prezentoval třináct let po rozpadu československé federace očima Poláka a **Peter Káša** z Katolické univerzity v Piliscsabě

nabídl téma *Dilemy (česko)slovenských Maďarov okolo roku 1993 v esejistike Lajosa Grendela*.

Dílčí i generální diskuse ukázaly živost a životnost tématu česko-slovenského v lůně střední Evropy a sjednocujícího se subkontinentu jako celku. Současně již poněkolkáté ukázaly na klíčovost brněnských slovenských studií v konceptu středoevropské slovakistiky, na strategickou polohu Brna a Masarykovy univerzity ve smyslu rozvoje areálového přístupu ve společenských a humanitních vědách.

Ivo Pospíšil

Nad monumentálním dílem slovenské folkloristiky

Dne 9. března 2006 se konala v přednáškovém sále Slovenského inštitútu v Praze za účasti 40 expertů a příznivců slavnostní prezentace obsáhlého třísvazkového díla *Slovenské ľudové rozprávky I-III* (Bratislava: Veda, 1993-2004). Kromě hostitelského pracoviště se na ní spolupodílely Česká asociace slavistů, Literárněvědná společnost AV ČR, Slavistická společnost Franka Wollmana a pražská Společnost generála M. R. Štefánika. (Jeho uvedení na Slovensku se uskutečnilo již v květnu roku 2005.)

S hlavním příspěvkem vystoupila editorka tohoto textového souboru profesorka Viera Gašparíková. Účastníky seznámila s peripetemi komplikované přípravy a realizace ojedineleho, dlouhodobého a rozsáhlého projektu, jehož východiskem se stal bohatý pramený materiál sebraný v letech 1928-1947 pod odborným vedením prof. Franka Wollmana studenty Univerzity Komenského v Bratislavě a zahrnující více než 2200 folklorních textů z různých slovenských regionů. Vynikající editorskou práci a exaktní ráz publikace potvrzují doprovodné komentáře k jednotlivým pohádkovým prózám, charakterizující příslušnou lokalitu a lidového vypravěče, i editorčina pronikavá studie vymezující genotypový princip slovenské folklorní pohádky se zřetelem k nadnárodnímu kontextu migrujících látek, syžetů a motivů. Nahlédnutím do prezentovaného díla se o tom mohli přesvědčit i sami přítomní.

V další rozpravě slovenští a čeští badatelé uvedli některá zajímavá fakta ze života prof. Wollmana související s jeho podnětným působením na Univerzitě Komenského (H. Hlôšková), připomenuli jeho zásluhy o rozvoj vědních oborů literární komparistiky a fenomenologie (M. Zelenka) nebo aktuálně přiblížili jeho mimořádnou osobnost lidskou, pedagogickou, vědeckou i občanskou z pohledu synovské reminiscence (S. Wollman).

Tento velkolepý ediční počín lze považovat v oblasti folkloristického bádání za vskutku objevný, výjimečný a záslužný, neboť znovuoživuje a pro naši přítomnost i budoucnost uchovává nezměrné bohatství slovenské lidové slovesnosti. Je nesporným přínosem nejen pro současnou folkloristiku, nýbrž i pro moderní komparatistiku, českou a světovou slavistiku.

Jaroslav Toman